

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28.11.1968, sp. zn. 1 Cz 37/68, ECLI:CZ:NS:1968:1.CZ.37.1968.1

Číslo: 74/1969

Právní věta: Schopnost nezletilého dítěte žít se samostatně nelze posuzovat jen se zřetelem k dosaženému věku a stupni tělesné a duševní vyspělosti, ale i se zřetelem k tomu, jak je nezletilé dítě po mravní a charakterové stránce připraveno - jmenovitě výchovným působením rodičů - podílet se svou činností na společensky užitečné práci. Je-li nutné zařazení dítěte vzhledem k nedostatkům v jeho chování do výchovného zařízení (ústavní nebo ochranná výchova), v němž dítě nemá možnost opatřit si prostředky k obživě vlastní prací, není dítě schopno žít se samo a trvá vyživovací povinnost rodičů k němu; není rozhodné, že se dítě živilo samo před umístěním ve výchovném zařízení a že tehdy nebyly dány zákonné podmínky pro plnění vyživovací povinnosti rodičů k němu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 28.11.1968

Spisová značka: 1 Cz 37/68

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Výchova dítěte, Výživné, Výživné dítěte

Předpisy: 94/1963 Sb. § 45

§ 85

§ 96

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 74

Schopnost nezletilého dítěte žít se samostatně nelze posuzovat jen se zřetelem k dosaženému věku a stupni tělesné a duševní vyspělosti, ale i se zřetelem k tomu, jak je nezletilé dítě po mravní a charakterové stránce připraveno - jmenovitě výchovným působením rodičů - podílet se svou činností na společensky užitečné práci.

Je-li nutné zařazení dítěte vzhledem k nedostatkům v jeho chování do výchovného zařízení (ústavní nebo ochranná výchova), v němž dítě nemá možnost opatřit si prostředky k obživě vlastní prací, není schopno žít se samo a trvá vyživovací povinnost rodičů k němu; není rozhodné, že se dítě živilo samo před umístěním ve výchovném zařízení a že tehdy nebyly dány zákonné podmínky pro plnění vyživovací povinnosti rodičů k němu.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 11. 1968, [1 Cz 37/68.](#))

Rozsudkem okresního soudu v Karlových Varech z 21. 10. 1966 byla nezletilá A. K., nar. 11. 3. 1950, uznána vinnou trestnými činy krádeže a příživnictví; od jejího potrestání bylo upuštěno s tím, že byla současně nařízena její ochranná výchova. K výkonu ochranné výchovy byla nezletilá umístěna dne 13. 2. 1967 v Domově výchovy mládeže třídicím v P. 4; uvedený ústav dal okresnímu soudu v Karlových Varech podnět k úpravě vyživovací povinnosti rodičů k nezletilé a v tomto rámci k stanovení výše ošetřovného podle § 103 zák. o rod.

Okresní soud v Karlových Varech rozhodl rozsudkem ze 7. 4. 1967 tak, že neurčuje výživné a v jeho rámci ošetřovné. Své rozhodnutí odůvodnil v podstatě tím, že podle § 103 zák. o rod. lze ošetřovné vyměřit jen v rámci určení vyživovací povinnosti rodičů k nezletilému dítěti, tj. jen tehdy, jestliže v době nařízení ochranné výchovy trvala vyživovací povinnost rodičů. V tomto případě tomu tak nebylo, protože nezletilá byla schopna sama se živit (§ 85 odst. 1 zák. o rod.) již před rozhodnutím o nařízení ochranné výchovy; vždyť právě rozsudkem okresního soudu v Karlových Varech z 21. 10. 1966 byla uznána vinnou mj. trestným činem příživnictví, jehož se dopustila tím, že v době od 17. 2. do 19. 7. 1966, kdy byla zadržena, nikde bez přiměřeného důvodu nepracovala a tak se soustavně vyhýbala poctivé práci a prostředky k obživě si opatrovala nekalým způsobem.

K odvolání ústavu potvrdil krajský soud v Plzni rozsudek soudu prvního stupně rozsudkem ze 7. 6. 1967. K důvodům rozsudku soudu prvního stupně dodal, že ustanovení § 96 odst. 2 zák. o rod. brání přiznání výživného, jestliže by to bylo v rozporu se zásadami morálky socialistické společnosti.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že byl rozsudky soudů obou stupňů porušen zákon a zrušil je.

Z odůvodnění:

Podle zákona o rodině odpovídají za řádnou výchovu dětí především jejich rodiče. To vyplývá zejména z usnesení článků I a IV základních zásad uvedeného zákona a z ustanovení § 30, 31 a 32. Řádná výchova dětí sleduje jejich všestranný tělesný a duševní rozvoj tak, aby dětem byl vštípen odpovědný postoj k práci, rodině a společnosti, a aby jejich jednání bylo vždy v souladu s mravními zásadami socialistické společnosti. Jedním z cílů výchovy dětí je jejich náležitá příprava k tomu, aby přispívaly svou prací k prospěchu společnosti.

Uvedené cíle výchovy děti jsou i důležitými hledisky pro zkoumání trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem ve smyslu § 85 odst. 1 zák. o rod. Schopnost dítěte samo se živit nelze totiž posuzovat jenom podle dosaženého věku a stupně tělesné a duševní vyspělosti, ale i podle toho, jak je dítě připraveno se zřetelem ke své mravní a charakterové vyspělosti podílet se svou činností na společensky užitečné práci. V této souvislosti není pochopitelně podružnou otázkou, zda a do jaké míry působila rodinná výchova na dítě v tom směru, aby si osvojilo vlastnosti, jež podmiňují jeho odpovědný postoj ke společnosti a společensky užitečné práci.

Jestliže výchovný proces nevedl dosud k očekávanému výsledku, není zpravidla odůvodněn závěr, že rodiče jsou již zproštěni povinnosti dalšího výchovného působení. Nejsou-li schopni této povinnosti se s úspěchem zhostit, případně nedaří-li se jim výchovu dítěte zvládnout, je nutno učinit opatření, aby se dítě podrobilo výchovnému působení v kolektivním zařízení. Je tedy účelem ústavní, popř. ochranné výchovy, aby společnost vykonávala po určitou dobu místo rodičů úkoly spojené s výchovou dětí a připravovala děti pro účast na životě společnosti. Je-li nezbytné zařazení dítěte pro nedostatky v jeho chování do takového výchovného zařízení a nemá-li dítě – byť jinak fyzicky zdatné a duševně zdravé – v tomto zařízení možnost opatřit si prostředky k výživě vlastní prací, nelze ovšem tvrdit, že dítě je schopno samo se živit a že tedy již netrvá vyživovací povinnost rodičů k němu.

Ustanovení § 96 odst. 2 zák. o rod., jež vyjadřuje zásadu, podle níž výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu se zásadami morálky socialistické společnosti, platí pro všechny případy plnění vyživovací povinnosti; ovšem ve vztahu mezi nezletilým dítětem a rodiči se uplatní zřejmě jen výjimečně. V této věci plyne z obsahu spisu, že s ohledem na zanedbávání péče o nezletilou rodiči byl již rozsudkem okresního soudu v Karlových Varech z 28. 11. 1961 nařízen nad výchovou nezletilé dohled orgánu péče o mládež MěstNV v K. V. Později, v roce 1963, se nezletilá dopustila spolu s nezletilou sestrou více krádeží ve škole; usnesením okresního soudu v Karlových Varech z 19. 2. 1964 byla - vedle ponechání dohledu - vyslovena matce důtka. V roce 1966 pracovala nezletilá jako dělnice nebo brigádnice na několika místech, v práci však byla nestálá; nakonec přestala vůbec pracovat a dopustila se trestné činnosti, která vedla k nařízení ochranné výchovy.

Tato zjištění nasvědčují tomu, že nezletilá nebyla z hlediska účelu výchovy dětí plně připravena k výkonu výdělečného zaměstnání. Jestliže za tohoto stavu převzala společnost nařízením ochranné výchovy povinnost starat se místo rodičů o její další výchovu, byli rodiče povinni platit výživné a v jeho rámci ošetřovné.

Soudy obou stupňů, které nevzaly zřetel k hlediskům vyplývajícím z výkladu zmíněných ustanovení zákona o rodině a rozhodly tak, že výživné a v důsledku toho ani ošetřovné se neurčuje, porušily zákon v ustanoveních § 85 odst. 1 a § 103 zák. o rod.